

فهرست مطالب

مقدمه و اهداف یادگیری	۱
مفاهیم پایه مالی و حسابداری	۱
درآمد و مطالبات در شرکت توزیع	۱
هزینه‌ها و بهای تمام‌شده	۲
دارایی‌های ثابت و پروژه‌های سرمایه‌ای	۲
خرید، انبار و پرداخت	۲
بودجه و گزارشگری مالی	۲
مالیات، بیمه و الزامات قانونی	۲
کنترل داخلی، حسابرسی و مدیریت ریسک	۳
فناوری اطلاعات و اخلاق حرفه‌ای	۳
مرور نکات کلیدی	۳
واژه‌نامه (Glossary)	۳

این جزوه صرفاً جهت آموزش مفاهیم و فرآیندهای مالی در صنعت توزیع برق تدوین شده است. از آنجایی که قوانین مالیاتی، بخشنامه‌های وزارت نیرو، تعرفه‌های برق و آیین‌نامه‌های استخدامی و معاملاتی به‌طور مداوم به‌روزرسانی می‌شوند، داوطلبان گرامی موظفند برای پاسخگویی به سؤالات تخصصی در آزمون‌ها، حتماً آخرین دستورالعمل‌های رسمی ابلاغی از سوی شرکت توانیر و مراجع قانونی ذیصلاح را ملاک عمل قرار دهند.

مقدمه و اهداف یادگیری

واحد مالی در شرکت توزیع برق، ستون فقرات مدیریت منابع و پایش عملکرد است. این واحد نه تنها وظیفه ثبت رویدادها را دارد، بلکه به عنوان «بازوی نظارتی» از تخصیص بهینه منابع حمایت می‌کند. واحد مالی در ارتباط تنگاتنگ با بخش‌های زیر می‌باشد:

- * **امور مشترکین:** جهت پایش درآمدهای ناشی از فروش برق.
- * **تدارکات و انبار:** جهت کنترل خرید کالا و مدیریت موجودی.
- * **طرح و برنامه:** برای کنترل بودجه‌های سرمایه‌ای.
- * **بهره‌برداری:** برای مدیریت هزینه‌های تعمیر و نگهداری (O&M).
- * **پیمانکاران:** برای ارزیابی صورت‌وضعیت‌ها.

مفاهیم پایه مالی و حسابداری

در صنعت برق به دلیل گستردگی عملیات، استفاده از مبنای تعهدی برای شناخت درآمدها و هزینه‌ها الزامی است.

- * **کدینگ حساب‌ها:** ساختار درختی که تمامی فعالیت‌های شرکت (از خرید یک پیچ تا احداث یک پست فشار متوسط) در آن طبقه‌بندی می‌شوند.
- * **کنترل‌های داخلی:** مجموعه‌ای از فرآیندها مانند «تفکیک وظایف» (وظیفه تأیید خرید نباید با وظیفه پرداخت وجه یکسان باشد) برای پیشگیری از خطا و تقلب.

درآمد و مطالبات در شرکت توزیع

درآمد اصلی شرکت توزیع از فروش انرژی است.

- * **فرآیند:** صدور صورتحساب (بر اساس قرائت کنتور) -> ثبت درآمد -> پیگیری وصول.

- * **نکته کلیدی:** ایجاد «ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول» برای حساب‌هایی که احتمال عدم وصول آن‌ها وجود دارد، جهت رعایت اصل محافظه‌کاری ضروری است. مغایرت‌گیری مستمر با بانک و سیستم فروش برای جلوگیری از نشت درآمد بسیار حیاتی است.

هزینه‌ها و بهای تمام‌شده

هزینه‌ها در شرکت توزیع به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند:

- * **هزینه‌های جاری:** شامل حقوق، بیمه، هزینه‌های اداری و نگهداری شبکه.
- * **هزینه‌های سرمایه‌ای:** مخارجی که منجر به ایجاد یا ارتقای دارایی می‌شود (مانند نصب ترانس جدید).
- * **تحلیل انحراف:** مقایسه هزینه‌های واقعی با بودجه مصوب برای شناسایی دلایل افزایش غیرمتعارف قیمت‌ها.

دارایی‌های ثابت و پروژه‌های سرمایه‌ای

- شناخت دارایی ثابت (مانند ترانسفورماتور، کابل‌ها، تابلوهای برق) نیازمند تشخیص «بهره‌وری بیش از یک دوره مالی» است.
- * **دارایی در جریان تکمیل:** هزینه‌هایی که صرف اجرای پروژه شده اما هنوز به بهره‌برداری نرسیده است.
 - * **تحويل موقت/قطعی:** نقطه‌ای که پروژه از پیمانکار تحويل گرفته شده و دارایی رسماً فعال می‌شود.
 - * **استهلاک:** تخصیص بهای تمام‌شده دارایی در طول عمر مفید آن.

خرید، انبار و پرداخت

- گردش کار استاندارد:** درخواست خرید -> تأیید بودجه -> استعلام بها -> صدور سفارش -> رسید انبار -> ثبت صورت‌وضعیت/فاکتور -> تأیید مالی -> پرداخت.
- * **تنخواه‌گردان:** برای پرداخت‌های خرد و فوری که باید دقیقاً طبق آیین‌نامه داخلی مدیریت شود.

بودجه و گزارشگری مالی

- **تفاوت اعتبار و نقدینگی:** «اعتبار» سقف مجاز هزینه است، اما «نقدینگی» وجه نقد موجود برای پرداخت است. کارشناس مالی باید هنر توازن بین این دو را داشته باشد.
- **گزارش‌های مدیریتی:** ترازنامه وضعیت دارایی و بدهی، صورت سود و زیان عملکرد مالی، و جریان وجوه نقد وضعیت نقدینگی را نشان می‌دهد.

مالیات، بیمه و الزامات قانونی

- **ارزش افزوده (VAT):** در زمان فروش برق و خرید کالا/خدمات اعمال می‌شود.
- **بیمه:** در قراردادهای پیمانکاری، اخذ مفاصاحساب بیمه پیش از پرداخت آخرین قسط الزامی است.

کنترل داخلی، حسابرسی و مدیریت ریسک

حسابرسی داخلی به عنوان چشم بینای مدیریت، صحت مستندات و رعایت سطوح اختیار (کیفیت امضاهای مجاز) را بررسی می‌کند. ریسک‌های مالی در صنعت برق شامل ریسک نوسانات قیمت تجهیزات و ریسک وصول مطالبات است.

فناوری اطلاعات و اخلاق حرفه‌ای

- **ERP** : یکپارچگی اطلاعات از انبار تا حسابداری را فراهم می‌کند.
- **محرمانگی**: داده‌های مشترکین و اطلاعات مالی شرکت جزء اسرار تجاری است. تعارض منافع (مثلاً معامله با شرکت بستگان) بزرگترین خطای اخلاقی است.

مرور نکات کلیدی

۱. تفکیک هزینه‌های جاری و سرمایه‌ای خط قرمز حسابداری مالی است.
۲. کنترل‌های داخلی بر پایه «تفکیک وظایف» بنا شده‌اند.
۳. صورت‌وضعیت‌های پیمانکاران قبل از تأیید نهایی باید با رسید انبار یا تاییدیه فنی بهره‌برداری تطبیق یابد.

واژه‌نامه (Glossary)

۱. **Capital Expenditure (CAPEX)** : هزینه سرمایه‌ای
۲. **Operating Expenditure (OPEX)** : هزینه جاری
۳. **Depreciation** : استهلاک
۴. **Accounts Receivable** : حساب‌های دریافتنی (مطالبات)
۵. **Audit** : حسابرسی
۶. **Budget Variance** : انحراف بودجه
۷. **Procurement** : تدارکات/خرید
۸. **Transformer** : ترانسفورماتور
۹. **Distribution Network** : شبکه توزیع
۱۰. **Cash Flow** : جریان وجوه نقد ... (باقی موارد مشابه)